

รัฐบาลกับการเมืองไทยในอนาคต THE FUTURE GOVERNMENT AND THAI POLITICS

พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม

Phrakhru Wirun Watcharatham

มะลิ ทิพย์ประจง

Mali Thipprajong

มนีวรรณ จันทรดี

Maneewan Chandee

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Phetchaburi Buddhist College

E-mail: thipprajongmali@gmail.com

วันที่รับบทความ: 6 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 29 มกราคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 30 มกราคม 2568

Received: January 6, 2025; Revised: January 29, 2025; Accepted: January 30, 2025

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนของสังคมย่อมส่งผลให้ทุกประเทศในโลกนี้ต้อง พยายามสร้างความมั่นคงของประเทศตนเองให้มีความทันสมัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยก็ถือว่าต้องประสบกับสถานการณ์ดังกล่าว เบื้องต้นในการที่รัฐบาลหรือคณะผู้ที่จะเข้ามาบริหารดำเนินการทางการเมืองก็ต้องมุ่งที่จะสร้างการเมืองที่มีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในประเทศและต่างประเทศ การเมืองไทยในยุคอนาคตผู้นำต้องมีความสามารถและมีความเก่ง ฉลาดสามารถที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การแข่งขันในทุกมิติทั้งด้าน การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเทคโนโลยี ภาษาต่างๆได้อย่างทันต่อสถานการณ์ของโลก สังคมต้องมีความเท่าเทียมเสมอภาค ความยุติธรรมการเข้าถึงการดูแลแก้ไขปัญหามองต้องเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเพศหรือการถูกปฏิบัติก็ต้องไม่เลือกปฏิบัติกับคนอื่นและคนนอกประเทศด้วยการเมืองต้องปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาที่มีปัญหาได้อย่างชัดเจนโปร่งใส

คำสำคัญ: รัฐบาล,การเมืองไทย,อนาคต

Abstract

Social changes have caused every country in the world to try to create stability for their own country to be modern and continuously develop. Thailand is considered to have to face such a situation. Initially, the government or the group that will come to administer politics must aim to create politics that are strong and accepted by the people in the country and abroad. In Thai politics in the future, the leader must be capable and smart enough to lead Thailand to compete in every dimension, whether it is education, religion, culture, traditions, technology, and various languages, in line with the world situation. Society must have equality, justice, access to care and problem solving must be equal, whether it is a matter of gender or treatment, it must not violate the rights of others and people outside the country. Politics must be free from corruption, can be inspected at any time when there is a problem, clearly and transparently.

Keywords: government, Thai politics, future

บทนำ

การเปลี่ยนของสังคมย่อมส่งผลให้ทุกประเทศในโลกนี้ต้อง พยายามสร้างความมั่นคงของประเทศตนเองให้มีความทันสมัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยก็ถือว่าต้องประสบกับสถานการณ์ดังกล่าว เบื้องต้นในการที่รัฐบาลหรือคณะผู้ที่จะเข้ามาบริหารดำเนินการเมืองก็ต้องมุ่งที่จะสร้างการเมืองที่มีความเข้มแข็งและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในประเทศและต่างประเทศ (World Bank, 2021) การเมืองไทยในยุคอนาคตผู้นำต้องมีความสามารถและมีความเก่ง ฉลาดสามารถที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การแข่งขันในทุกมิติทั้งด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีเทคโนโลยี ภาษาต่าง ๆ ได้อย่างทันต่อสถานการณ์ของโลก (International Monetary Fund (IMF), 020). สังคมต้องมีความเท่าเทียมเสมอภาค ความยุติธรรมการเข้าถึงการดูแลแก้ไขปัญหาต้องเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเพศหรือการถูกปฏิบัติก็ต้องไม่เลือกปฏิบัติคนอื่นและคนนอกประเทศด้วยการเมืองต้องปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันสามารถตรวจสอบได้ทุกเวลาที่มีปัญหาได้อย่างชัดเจนโปร่งใสรัฐและการเมืองไทยกับความท้าทายก่อนภาวะปกติใหม่ไม่มั่นคงของระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกฎหมายของไทยใน 8 ประเด็น ดังนี้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2020)

1. การศึกษาที่บกพร่องในมาตรฐานและคุณภาพและโอกาสในการเข้าถึงเป็นปัญหาฝังลึกเชิงโครงสร้างในสังคมไทยมานาน แม้ว่าประเทศไทยจะมีการริเริ่มการปฏิรูปการศึกษาสมัยใหม่ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 แต่ในปัจจุบันการศึกษาของไทยก็ยังบกพร่องในเรื่องของมาตรฐานและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ใน

เชิงโอกาสที่จะเข้าไปถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ อันส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกำลังแรงงานในการพัฒนาประเทศได้

2. สังคมสืบสถานะ คนธรรมดาขยับสถานะภาพทางสังคมได้ยาก โครงสร้างสังคมไทยมาจากเกษตรกรรม อันเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัย มีเครือญาติ มีผู้มีบุญคุณ แม้ว่าปัจจุบันจะมีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่โครงสร้างสังคมแบบสืบสถานะก็ยังมีอยู่อย่างยาวนาน ยากที่จะปรับเปลี่ยน

3. รัฐมีพื้นที่บทบาทใหญ่โต แต่พื้นที่แสดงออกทางการเมืองของประชาชนแคบเล็ก ประเทศไทยมีประชาธิปไตยมาเกือบ 90 ปี พบว่า พื้นที่ของบทบาทภาครัฐใหญ่โตมาก รัฐมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน มีกฎหมายหลายพันฉบับ แต่ขณะเดียวกันพื้นที่ที่จะให้ประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งสิทธิและเสียงของความต้องการยังแคบเล็ก โดยการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ส่วนใหญ่คือการชุมนุมประท้วงต่อต้าน

4. การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจอับโดยของทั้งสามฝ่ายไม่มีประสิทธิภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมา เพื่อเพิ่มการตรวจสอบให้มีความเป็นกลางแต่ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการถ่วงดุลอำนาจยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5. ไม่มีดุลอำนาจที่ดีระหว่างรัฐ ทูต และสังคม ดุลอำนาจในสังคมไทย คือ อำนาจรัฐ อำนาจทุน อำนาจสังคม ยังไม่มีความเป็นดุลยภาพ เนื่องจากสังคมยังอ่อนแอ ในขณะที่ทุนมีความแข็งแกร่งมากขึ้น ภาครัฐเองก็อ่อนแอตามไปด้วยเช่นกัน

6. เศรษฐกิจเสรีที่เหลื่อมล้ำในโอกาสและความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรเศรษฐกิจเสรียังมีความเหลื่อมล้ำ ประกอบกับโครงสร้างเงื่อนไขในตัวนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ได้เอื้อให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

7. ระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายไม่มีคุณภาพ ระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของไทยยังมีข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งควรดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว

8. กระบวนการยุติธรรมขั้นต้นด้อยประสิทธิภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชน คือ กระบวนการยุติธรรมขั้นต้น ซึ่งก็คือการปฏิรูปตำรวจ จากการศึกษาพบว่าก็ยังไม่มีการปฏิรูปตำรวจเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเมืองไทยก่อนยุคโควิด 19 มีความเสี่ยง 6 ประการ ที่จะป็นรัฐล้มเหลว คือ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2021)

1) ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มทุนศักดินาอนุรักษนิยมกับกลุ่มเสรีนิยมประชาธิปไตยใหม่

2) รัฐสภาไม่สามารถหาทางออกให้แก่ความขัดแย้งอย่างสันติและจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้แก่กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย

3) รัฐบาลอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบายที่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศที่ฝังรากลึกได้อย่างต่อเนื่องและได้ผล

4) พรรคการเมืองที่เป็นกลไกที่ระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวาง ในกระบวนการพัฒนานโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

5) การพลิกกลับมาใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มทหาร ข้าราชการ และศักดินา

6) ความแตกต่างทางอุดมการณ์ความคิดเห็นและค่านิยมทางการเมืองของคนต่างรุ่นต่างวัย ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อนั่นคงของรัฐและการเมืองไทยในภาวะปกติใหม่

ผู้วิจัยได้นำเสนอว่าในยุคปกติใหม่หรือยุคโควิด 19 มิใช่สาเหตุหลักที่ทำให้ความมั่นคงของรัฐและการเมืองไทยเปลี่ยนแปลง แต่เป็นสถานการณ์ที่เป็นการซ้ำเติมหรือเร่งให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบมากขึ้นจากปัจจัยสำคัญ 8 ประการ ดังนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2021)

1. ภูมิรัฐศาสตร์ของการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป สถานการณ์โลกปัจจุบันจะเห็นได้ว่าจีนมีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นการคุกคามผลประโยชน์เดิมของกลุ่มประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยจึงควรวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าไปร่วมในความขัดแย้งดังกล่าว รวมถึงความขัดแย้งในตะวันออกกลาง และความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน ในขณะเดียวกันความศรัทธาหรือความน่าเชื่อถือขององค์การระหว่างประเทศก็ลดลง มีการขยายตัวของกระแสความคิดชาตินิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายขวาจัด รวมถึงประชาธิปไตยของโลกกำลังเสื่อมถอย จากรายงานของ Economist Intelligence Unit พบว่า Democracy Index ในปี 2563 มีประเทศที่มีประชาธิปไตยร้อยละ 49.4 ส่วนประเทศที่เหลือก็เป็นพวกเผด็จการกึ่งเผด็จการ ต่อมาในปี 2564 ประเทศที่มีประชาธิปไตยก็ลดลงอีก อยู่ที่ร้อยละ 45.7 หรือประมาณร้อยละ 46 ก็แสดงว่าประชาธิปไตยมีความถดถอยเรียกว่า หลายประเทศก็เริ่มมีการการคุกคามสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ

2. ภาวะโลกร้อนและโรคระบาดร้ายแรง ขณะเดียวกันภัยคุกคามความมั่นคงอีกประการหนึ่งคือ ภาวะโลกร้อนและโรคระบาด ซึ่งเป็น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกประเทศทั่วโลก น้ำสะอาดจะมีน้อยลง เนื่องจากโลกร้อนขึ้น จึงมีปฏิกิริยาผกผันกับน้ำแข็งขั้วโลกทำให้ละลายไปเรื่อย ๆ ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในโซนร้อน ก็เกิดเชื้อโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่นเดียวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีการพัฒนาเป็นสายพันธุ์ต่าง ๆ มากขึ้นในปัจจุบัน

3. โครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนไป การระบาดของโควิด 19 ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศเข้าไปแทรกแซงจัดการเศรษฐกิจมากขึ้นในลักษณะที่ต่างกันไป บางประเทศเน้นการรักษา

ผลประโยชน์ของชาติตน เรียกว่า เศรษฐกิจชาตินิยม(Managed National Capitalism) บางประเทศหันไปส่งเสริมระบบทุนนิยมเพื่อคนจน ทุนนิยมเพื่อสิ่งแวดล้อมทุนนิยมเพื่อสุขอนามัยโลก และทุนนิยมที่เคียงคู่เศรษฐกิจพอเพียง มีข้อสังเกตว่า วิฤตครั้งนี้ไม่ใช่วิฤต เศรษฐกิจ แต่เป็นวิฤตด้านสาธารณสุข และมีผลกว้างไกลมากไปทั่วโลก จึงควรปรับแนวคิดเศรษฐกิจโลกจากโลกาภิวัตน์ คือ ลดความสำคัญแก่การขยายตัวทางเศรษฐกิจลงและให้ความสำคัญมากขึ้นแก่การมีสุขภาวะที่ดี ควบคู่กับการมีเศรษฐกิจที่ดี

4. ลัทธิทางการเมืองเศรษฐกิจในโลกกำลังเปลี่ยนไป การขยายตัวของกระแสความคิดชาตินิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายขวาจัดในประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา นับแต่เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปี 2561 นำไปสู่ความขัดแย้งเกลียดชังกันที่รุนแรงมากขึ้นระหว่างคนต่างสีผิวและชาติพันธุ์ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี อีกทั้งความสามารถในการจัดการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่ดี และความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารของประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา นำไปสู่การเกิดกรอบคิดใหม่ที่เรียกว่า Post-westernism หรือ ความคิดก้าวข้ามตะวันตก โดยให้เหตุผลเชิงประจักษ์ว่า โลกกำลังก้าวออกจากตะวันตกนิยมแบบสุดขั้ว ไปสู่กรอบแนวคิดใหม่ที่ไม่ได้ปฏิเสธตะวันตกแต่เลือกดึงเอาสิ่งที่ดี สิ่งที่มีคุณค่าจากตะวันออกมาผสมผสานใช้

5. การปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 และการมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์จะถูกนำมาใช้มากขึ้นในอุตสาหกรรมมีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการจ้างงาน สภาพแวดล้อมของการทำงาน วิธีการทำงานที่ยืดหยุ่นหลากหลายมีการประมาณการว่าในอนาคตกว่าร้อยละ 60 ของพนักงานบริษัทและหน่วยงานรัฐของไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์มีความเสี่ยงที่จะไม่มีงานทำในขณะที่มีงานใหม่หลายอย่างเกิดขึ้น ในขณะที่งานแบบเก่าที่ใช้ทักษะต่ำกำลังจะหายไปและถูกทดแทนด้วยงานและการทำงานแบบใหม่จะเกิดขึ้น ควบคู่ไปกับความรู้ และทักษะการทำงานในโลกของการทำงานแบบใหม่จะเกิดปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนและยกระดับเพื่อรองรับทักษะใหม่ในอนาคต รวมถึงการขาดแคลนทุนมนุษย์ที่มีทักษะแห่งอนาคต (Skill shortage) จะทำให้เกิดสงครามแย่งชิงคนเก่ง (Talent war) ประเทศต่าง ๆ จะมีการออกแบบนโยบายเพื่อดึงดูดและแย่งชิง คนที่มีทักษะแห่งอนาคตไปทำงาน

6. ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจะเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น จะเกิดกระแสเรียกร้องให้รัฐลดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น โดยเฉพาะการกดดันให้มีการรับรองรายได้ขั้นต่ำและหลักประกันสุขภาพว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในขณะเดียวกันปัญหาเรื่องเศรษฐกิจที่จะถดถอยยาวนานต่อเนื่องต่อไป ในอนาคตเกิดปัญหาเรื่องหนี้สินครัวเรือน ความยากจนจะเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข จนในที่สุด คนชั้นสูงและคนชั้นกลางจะเริ่มเห็นพ้องกันว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนมีราคาค่าใช้จ่ายสูงมากจนรับไม่ได้ ดังนั้น รัฐต้องไม่ให้ความยากจนหลงเหลืออีกต่อไป ซึ่งประเทศจีนได้คิดและทำเรื่องนี้อยู่ในปัจจุบัน

7. ประชากรและความเป็นเมืองและชนบท การที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มตัว การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของคนต่างชาตินับมากขึ้นตามลำดับ และการที่คนชั้นกลางเริ่มโยกย้ายถิ่นไปอาศัยในชานเมืองและชนบทเป็นสาม ปรางค์การณสำคัญที่จะทำให้โครงสร้างใหม่ของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีความหลากหลายมากขึ้นและส่งผลทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมทางการเมืองของคนในแต่ละช่วงวัย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในรูปของการกระจายอำนาจและการรวมอำนาจเป็นไปตามนโยบายสาธารณะมากขึ้น และเป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงวัยและคนชั้นกลางที่เสียภาษีในอัตราค่อนข้างสูงจะเรียกร้องให้มีการปกครองท้องถิ่นที่มีคุณภาพมากขึ้น ในขณะที่พรรคการเมืองไทยจะไม่ใช้พรรคการเมืองที่มีฐานทางชนชั้นอีกต่อไป แต่จะเป็นพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของชุดนโยบายที่ตอบสนองคนบางกลุ่ม บางช่วงวัย และขณะที่พรรคการเมืองที่มีแนวคิดฝ่ายซ้ายจะเริ่มหมดพลัง พรรคการเมืองที่มีความคิดฝ่ายขวาจัดและประชานิยมจะเติบโตมากขึ้น

8. เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดีย การระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดวิถีการใช้ชีวิตแบบปกติใหม่(New Normal) เกิดปรากฏการณ์การใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ที่ดูย้อนแย้ง (Paradox) กล่าวคือ เกิดการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันมากขึ้น (Connectivity) ในสภาพการที่ต้องมีระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ในขณะเดียวกันก็ต่างคนต่างอยู่ มีความผูกพันกันน้อยลง สังคมอ่อนแรง และความเชื่อถือความคาดหวัง การปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง มีคนฝ่าฝืนกฎหมายไม่ทำตามและท้าทายกฎหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจกลายเป็นค่านิยมสมัยใหม่

เนื้อหา

ความท้าทายของการเมืองไทยหลังภาวะปกติใหม่

ภาครัฐสมัยใหม่ของไทยควรที่จะมีความเป็นรัฐที่ดีและมีความสามารถที่ดี ผู้วิจัยจึงเสนอว่าต่อจากนี้ไปในระยะเวลา 5-10 ปี รัฐไทยควรมี 3 สถานะ คือ (สถาบันพระปกเกล้า, 2021)

- 1) รัฐในฐานะที่เป็นองค์อธิปัตย์ องค์การที่มีอธิปไตยหรือรัฐอธิปไตย
- 2) รัฐในฐานะที่เป็นประชาคมทางการเมืองการปกครอง
- 3) รัฐในฐานะที่เป็นกลไกในการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งการที่จะมี 3 สถานะดังกล่าวได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถ 4 ประการ หรือจตุสมรรถนะ ดังนี้

1. รัฐอธิปไตยเข้มแข็งที่ยืดหยุ่น (Resilience State) คือ ความสามารถของรัฐที่จะใช้อำนาจอธิปไตยอย่างชาญฉลาด (Smart) ยืดหยุ่น (Flexibility) และตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Speed) ต่อกำลังกดดันจากภายนอกและภายในประเทศที่ขัดแย้งกัน เพื่อ ารรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตย และรัฐไทยควรมีความสามารถในการรับรู้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาได้เร็วและถูกต้อง (Sense) และสามารถกำหนดนโยบายและลงมือปฏิบัติได้เร็วและได้ผลดี (Response)

2. ความเป็นรัฐที่มีความน่าเชื่อถือ (Trustworthy State) เป็นความท้าทายต่อรัฐไทยในยุคหลังโควิด ต้องมีการปลูกฝังกระแสแนวคิดความเป็นชาติเสียใหม่ชาตินิยมในความหมายใหม่การค้นหาคำเป็นชาติของประเทศไทยในยุคหลังโควิด โดยค้นหาคำอัตลักษณ์เอกลักษณ์คุณค่า จิตวิญญาณ และตัวตนของคนไทยที่ไม่ใช่การคลั่งชาติ

3. ความเป็นรัฐที่มีความเป็นธรรม (Fair State) คือ รัฐที่มีรัฐธรรมนูญหรือกติกาทางการเมืองและการปกครองที่เป็นธรรม และมีสถาบันการเมืองที่ควบคุมให้มีการใช้อำนาจรัฐที่เป็นธรรม การมีรัฐธรรมนูญที่เป็นธรรม การมีรัฐสภาที่มีเข้มแข็งที่มีขันติธรรมและความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ต่อความเป็นรัฐไทยที่มีความเป็นธรรม

4. ความเป็นรัฐที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข (Benevolent State) คือ ความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ต่อระบบการบริหารงานภาครัฐ จึงควรหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ ได้แก่ ระบบราชการที่ไม่ยึดโยงกับประชาชนมากพอ การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับบริการที่ต่างสถานะและการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ รวมถึงการไม่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตการเมืองไทย คือ (ชาติชาย เชิญใหม่, 2564)

- 1) ความเหลื่อมล้ำในอำนาจ โอกาส รายได้ ทรัพย์สิน และศักดิ์ความเป็นมนุษย์
- 2) การทุจริตคอร์รัปชัน ฉ้อราษฎร์บังหลวง
- 3) ความแตกแยกทางความคิดทางการเมืองของคนต่างชนชั้นและภูมิภาค
- 4) การต่อสู้แย่งชิงอำนาจของพรรคและนักการเมือง
- 5) กลุ่มอิทธิพล ผลประโยชน์ กองกำลังส่วนตัวและเครือข่ายอาชญากรในประเทศและข้ามชาติ

6) การปรับอำนาจหน้าที่และวัฒนธรรมการทำงานของภาครัฐที่ไม่เท่ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกและประเทศ ซึ่ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้น เป็นเงื่อนไขที่ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ เนื่องจากต้นตอที่แท้จริงของปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ด้วยความที่เป็นระบบรัฐแบบรวมศูนย์ มีพื้นที่การเมืองของภาคประชาชนน้อย และสังคมไทย มีโครงสร้างดั้งเดิมแบบสืบสถานะทำให้โอกาสที่จะยกสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนไม่เท่ากัน ในขณะเดียวกันการศึกษาก็ไม่ได้สร้างให้คนมีสำนึกความเป็นพลเมืองที่มีความรอบรู้ มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความสำนึกทางสังคม โดยจะสร้างให้ประชาชนทำมาหากินเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดปัญหานำไปสู่การผูกขาดการใช้อำนาจทางการเมือง ทำให้การกำหนดกฎเกณฑ์หรือกติกาในการทำงานให้มีการตรวจสอบที่ล่าช้า ไม่โปร่งใส ประชาชนไม่มีส่วนร่วม โดยไม่สนใจให้ภาคประชาชนมีความรอบรู้ทางการเมืองสี่ฉากทัศน์อนาคตของการเมืองไทยสำหรับการศึกษาภาพอนาคตของ

การเมืองไทยใน 5 - 10 ปีข้างหน้า สามารถแบ่งออกเป็น 4 ฉากทัศน์ได้แก่ ฉากทัศน์การเมืองในวังวน ฉากทัศน์การเมืองที่แตกแยก ฉากทัศน์การเมืองประนีประนอมอำนาจ และฉากทัศน์การเมืองประชาธิปไตยใหม่ดังนี้

1. ฉากทัศน์การเมืองในวังวน ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ใน 1-2 ปีข้างหน้า ถ้าการเมืองไทยไม่มีการปฏิรูปอย่างเป็นระบบ ภาคราชการไม่มีการปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรมและภาคประชาชนไม่มีการเคลื่อนไหวผลักดันการปฏิรูปประเทศอย่างแท้จริง การเมืองยังคงเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมืองที่ต่อสู้ขัดแย้งกันไปอีก 2-3 ปี นับตั้งแต่ปี 2564 การเมืองไทยจะตกอยู่ในสภาพการเมืองแบบวังวน มีการแย่งชิงอำนาจการนำของกลุ่มที่มีผลประโยชน์และอิทธิพลอำนาจทางการเมือง ทำให้การเมืองไทยไม่สามารถก้าวข้ามออกจากวังวนของการเมืองไทยนี้ได้อย่างสันติ

2. ฉากทัศน์การเมืองที่แตกแยก ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การปฏิรูปการเมืองเป็นไปอย่างล่าช้าจนอาจเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างกลุ่มที่ต้องการขับไล่รัฐบาลสืบทอดอำนาจ ต้องการร่างรัฐธรรมนูญใหม่และต้องการปฏิรูปสถาบันกับกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นภายใน 2 ปีนี้ และอาจนำไปสู่การเป็นรัฐล้มเหลวได้

3. ฉากทัศน์การเมืองประนีประนอมอำนาจ ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าภายหลังจากผลลัพธ์ของฉากทัศน์ที่ 2 การเมืองที่แตกแยก เกิดผลกระทบเชิงลบต่อประชาชน ทั้งในเรื่องของการมีผู้เสียชีวิตบาดเจ็บจากการปะทะ การถูกลิดรอนสิทธิ เสรีภาพ เมื่อรัฐบาลทหารที่เข้ามาบริหารประเทศภายหลังจากการรัฐประหารจะถูกกดดันด้วยภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาคธุรกิจเอกชนได้รับผลกระทบต่อเนื่อง สังคมทุกภาคส่วนจะกดดันให้ผู้นำทหารในรัฐบาลต้องตัดสินใจในการแก้รัฐธรรมนูญ โดยมีที่มาจากประชาชน และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ภายใน 2-3 ปี แต่หากผู้นำทหารไม่เห็นความสำคัญของแรงกดดันจากประชาชนทุกภาคส่วน ประเทศก็จะอยู่ภายใต้ผลพวงจากฉากทัศน์ที่ 2 ที่การเมืองไทยมีความแตกแยกขัดแย้งรุนแรงไปอย่างยาวนานหลายปี

4. ฉากทัศน์การเมืองประชาธิปไตยใหม่ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองของโลกที่กำลังเกิดขึ้น และชีวิตหลังภาวะปกติใหม่ได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตและทัศนคติต่อการเมือง ประชาชนต้องการการเมืองที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศและตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่ม การเมืองจะไม่ใช่ว่าเรื่องที่มีตัวละครหลักที่เป็นกลุ่มความคิดก้าวหน้าที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศกับกลุ่มความคิดอนุรักษนิยมที่ปกป้องผลประโยชน์ที่ฝังลึกในสังคมอีกต่อไป จะเป็นการเมืองที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่คนทุกระดับทุกพื้นที่ ทุกสาขาอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดแรงกดดันมหาศาลให้มีการปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่ของประเทศที่เป็นการจัดบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองและระหว่างสถาบันการเมืองกับประชาชน การเมืองประชาธิปไตยใหม่กำลังก่อตัวขึ้นและน่าจะเห็นเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนภายในระยะเวลา 5 ปี จากนั้นไปนับจากการเกิดขึ้น

ของฉกทศน์การเมืองแบบประนอมอำนาจ ฉกทศน์ที่เราพึงประสงค์คือ ฉกทศน์ประชาธิปไตยใหม่และฉกทศน์ประนอมอำนาจ เพราะการประนอมอำนาจจะนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยใหม่ได้

สรุป

รัฐบาลกับการเมืองไทยในอนาคต อาจจะมองได้สองลักษณะ 1 คือ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลาและโอกาสของของโลยุคสมัยใหม่ ลักษณะที่ 2 คือ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจจะยังวนเวียนตามแบบประชาธิปไตยของสังคมดั้งเดิมผสมกับวัฒนธรรมการเมืองต่างประเทศ เพราะการที่รัฐบาลของประเทศไทยบางครั้งก็มาจากการเลือกตั้งบางครั้งก็มาจากการคัดเลือกหรือว่านายกัดดาทัพ ดังนั้น เรื่องรัฐบาลกับการเมืองไทยในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่อาจจะกำหนดรูปแบบหรือความชัดเจนได้อย่างอยากยิ่งเกินการคาดการณ์ที่จะวาดฝันได้ในยุคปัจจุบันและอนาคตที่จะมาถึงนี้ได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2020). "วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2030: การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจ".
- ชาติชาย เชียงใหม่. (2564). การประชุม public policy forum ประเด็นอนาคตประเทศไทยในมิติ ครึ่ง 10 ข้ออนาคตประเทศไทยมิติการเมืองที่ 5.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2021). "การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในอนาคตของประเทศไทย".
- สถาบันพระปกเกล้า. (2021). "การเมืองไทยในอนาคต: แนวโน้มและความท้าทาย", 2021.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2021). "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13".
- Asian Development Bank (ADB), "Political and Economic Trends in Southeast Asia: Focus on Thailand", 2021.
- International Monetary Fund (IMF), (2020). "Thailand: Building a Sustainable Political Future.
- World Bank. (2021). "Thailand Economic Monitor: The Future of Thailand's Politics and Economy".